

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI
VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

**O‘ZBEK TILI TARAQQIYOTI VA XALQARO
HAMKORLIK MASALALARI**

**Xalqaro ilmiy-amaliy
konferensiya materiallari**

**2023-yil
19-oktabr**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK
TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

**“O‘ZBEK TILI TARAQQIYOTI VA
XALQARO HAMKORLIK
MASALALARI”**

**mavzusidagi Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
materiallari**

2023-yil 19-oktabr

Toshkent – 2023

NEYROLINGVISTIK TADQIQOTLAR XUSUSIDA SPECIFIC TO NEUROINGUISTIC STUDIES

Mirzayeva Go‘zal*

Annotatsiya: Maqolada neyrolingvistika bilan bog‘liq tadqiqotlar, olimlarning ilk qarashlari yoritildi. Til va nutqdagi patologiyalarning aniqlanishiga doir ilk tadqiqotlar husushida so‘z yuritildi.

Kalit so‘zlar: neyrolingvistika, til, nutq, miya, chap yarimshar va o‘ng yarimshar.

Abstract: The article covered neurolinguistic research and the first views of scientists. It was discussed about the first studies on the identification of pathologies in language and speech.

Keywords: neurolinguistics, language, speech, brain, left hemisphere and right hemisphere

Nutq orqali aloqa qilish qobiliyati, insonning o‘z borlig‘i bilan tashqi dunyoning xususiyatlarini idrok etish asosida yotgan lingvistik funktsiyalar va miyaning lokalizatsiyasi bilan bog‘liq muammolar asrlar davomida fanning turli sohalarida diqqat markazida bo‘lib kelgan. Til va ongning moddiylik substrati miloddan avvalgi yillarda sharq va g‘arb faylasuflarining uni topishga intilishi bilan boshlandi.

Miloddan so‘ng Dekart boshchiligidagi mashhur olimlar “tilning miya organi”ni konariumdan miyaning korpus kollosumigacha turli qismlaridan topishga harakat qilishdi.

Miyaning aqliy funktsiyalari uning lokalizatsiyasi haqidagi eng keng qamrovli gipotezani birinchi bo‘lib o‘z davrining eng yirik anatomi bo‘lgan Gallning tadqiqotlarida uchratish mumkin. U miyaning o‘ng yarimsharidagi kulrang materiyaning ahamiyatini tushunib yetgan. Aqliy funktsiyalar va miyaning lokalizatsiya xaritasini yaratish ishi ham unga oid. Birinchi bo‘lib miya faoliyatida ishtirok etuvchi miyaning eng muhim hududi sifatida aniqlangan korteksni ham Gall aniqlagan va tadqiqot olib borgan. Albatta, Gallning yondashuviga qarshi chiqqan va miyaning yagona organ ekanini bundan tashqari, miya hududlari funktsiyalari jihatidan ajralmasligini ta’kidlagan tadqiqotchilar ham bo‘lgan. Ushbu qarashlar bugungi kunda ham qabul qilingan miya faoliyatini tashkil etish bilan bog‘liq “dinamik yondashuvlar” asosida yotadi. Miyani o‘rganadigan fan sohalarining rivojlanishi bilan ba’zan “dinamik”, ba’zan “mahalliy” yondashuvlar birinchi o‘ringa chiqdi.

Yangi usullarning paydo bo‘lishi natijasida miya shikastlanishi bo‘lgan bemorlarda anatomik va fiziologik tadqiqotlarning rivojlanishi bilan kognitiv funktsiyalar miyaning lokalizatsiyasi bilan bog‘liqligi aniqlandi. Insonning metakognitiv funktsiyalari haqidagi g‘oyalarni rivojlantirish I. M. Sechenov, I. P. Pavlov, A. A. Uxtomskiy, V. M. Behterev, L. S. Vygodskiy, P. K. Anohin, A. N. Leontiyev, U. A. R. Luriya va boshqa ko‘plab mashhur rus olimlarining ishlari tufayli yuzaga keldi.

Shu bilan birga, tilshunoslikdagi tizim va konkret vaqt-makon o‘lchovli jarayon bo‘lgan til va nutqni farqlash hamda nutqni eksperimental tekshirish zarurati birinchi o‘ringa chiqqan boshladi. Bu yondashuvning asoschilari V. Gumbold, F. de Sossyur, A. A. Potebniya, I. A. Boduen de Kurtene, A. M. Peshkovskiy, N. S. Trubetskoy, V. O. Matezius va Praga Lingvistik maktabning boshqa vakillari L. V. Shcherba, R. Yakobsonlardir. Biroq, lingvistik va neyrofiziologik ma’lumotlarni bevosita bog‘lash haqidagi qarashlar keyinchalik yuzaga keldi. 1860-yillarning ikkinchi yarmida fransuz P. Broka va avstriyalik K. Vernike tomonidan miyaning chap yarim sharida joylashgan va so‘zlarning ishlab chiqarish va ularni aniqlash uchun javobgar sohalar aniqlandi. Bu topilma miyaning haqiqatan ham kognitiv funktsiyalarga javobgar ekanini isbotlagani uchun butun dunyo ilm olamiga katta ta’sir ko‘rsatdi. Biroz vaqt o‘tgach, boshqa ma’lum funktsiyalar miyaning chap yarim shari tomonidan ta’minlanishi aniqlandi. Oradan uzoq

---

* tayanch doktorant. ToshDO‘TAU. E-mail: ummuabdumannon@gmail.com

vaqt o'tgach, chap va o'ng miya yarim sharlarining o'ziga xos xususiyatlari va funktsional assimetriyasi tadqiq qilingan va batafsil tavsiflangan.

Natijada, barcha semiotik harakatlar miyaning chap va o'ng yarim sharlari tomonidan taqsimlanishi ko'rsatildi (R. Sperry Nobel mukofoti). Shuning uchun, Homo Loquens, ikki yarim sharli miya tuzilishi tufayli, o'ng va chap yarimsharlarni ta'minlaydigan avtomatik va tasodifiy og'zaki nutq funktsiyasi ikkilik kodlash va tahlil qilish qobiliyatiga ega. [Balonov, Deglin, Chernigovskaya, 1985; Yakobson, 1985; Best, 1988] Darhaqiqat, L.Viganning o'ng va chap yarim sharlarning "mustaqilligi" haqidagi g'oyalari va har bir yarim sharga xos bo'lgan ong turi bilan bog'liq g'oyalarni ilgari surgan kitobi 1844 yilda yozilgan. Biroq nafaqat bu muhim tadqiqot, balki mashhur britaniyalik nevrologlar

S.Uilks va X. Jeksonlar tomonidan 1868 yilda olib borilgan tadqiqot rus M. M. Minasseina va keyinchalik M. I. Astvatsurovning 4 asari funktsiyalari miyaning lokalizatsiyasi haqidagi g'oyalarning rivojlanishiga ta'sir qilmadi Bu esa hayratlanarli. Shu bilan birga, Brocka va Vernike tomonidan qilingan kashfiyotlar ko'p yillar davomida ilm-fan olamini egalladi [Luriya, 1979; Ahutina, 2002]

Nutq patologiyasi haqidagi ma'ruzasida Jekson lingvistik funktsiyaning ikki turi mavjud ekanini ta'kidladi: "intellektual til" va hissiyotlarni ifodalovchi "hissiy til". Jeksonning so'zlariga ko'ra, "hissiy til" stereotiplar, argolar, vulgarizmlar yoki oddiy konstruktsiyalar, shuningdek, yuz ifodalari, imo-ishoralar, jestlarni o'z ichiga oladi. Ushbu yondashuvda, bugungi kunda miyaning o'nlab tajribalar bilan tasdiqlangan chap va o'ng yarim sharlarning xususiyatlarini aniq ko'rish mumkin. Jekson so'zning chiziqli tuzilishini tavsiflaydi; fonologik, leksik, grammatik va semantik jihatdan tartiblanishini nazarda tutib «nutq» so'zlarning bir joyga to'planishi emas, - deydi. Kasallik bu qoidalarning hammasi yoki bir qismi buzilishiga olib kelishi mumkin, buzilishlarning "ro'yxati" o'ng yoki chap yarim sharning shikastlanganligiga qarab farqlanadi. Bu aniqlash, tegishli qoidalar miya tomonidan belgilanishini ko'rsatadi. R.Yakobson keyinchalik bu aloqadorlikni ifodalash orqali afaziyalar tasnifining asoslarini tushuntiradi. [Yakobson, 1985].

Mumkin bo'lgan qarama-qarshilikni oldindan ko'ra olgan Jekson, "so'zni buzadigan miya shikastlanishining lokalizatsiyasi bilan, lingvistik funktsiyaning lokalizatsiyasi ikkita alohida hodisadir", deb ogohlantiradi.

Xulosa qilib yatganda neyrolingvistik tadqiqotlar uzoq yillarga borib taqaladi. Miya va nutq patologiyasi o'zbek tilshunosligi uchun hali tadqiqini kutayotgan yangi mavzulardan hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abeles, M., Prut, Y., Bergman, H., Vaadia, E. (1994). Synchronization in neuronal transmission and its importance for information processing. Progress in brain research, Vol. 102.
2. Andrew, S. (2002). Communicating a new gene vital for speech and language. Clinical genetics, Vol. 61.
3. Anohin, K. V. (2001). Molekularnaya genetika razvitiya mozga i obuçeniya: na puti k sintezu. Vestnik RAMN, V1p. 4.
4. Astvatsurov, M. I. (1923). O proishojdenii pravorukosti i funktsionalnoy assimetrii mozga. Nauçnaya meditsina, No. :11.
5. Balanov, L. Y. , Deglin, V. L. (1976). Sluh i reç dominantnogo i nedominantnogo poluşariy, Leningrad.
6. Best, C. T. (1988). The emergence of cerebral assymetries in early human development: A literature review and a neuroembryological model, Brain lateralisation in children: Developmental implications. New York.
7. Çernigovskaya, T. V. (1994). Cerebral lateralization for cognitive and linguistic abilities: Neuropsychological and cultural aspects. Studies in Language Origins, III. Amsterdam-Philadelphia. Çernigovskaya, T. V. (1996). Cerebral assymetry – a neuropsychological parallel to semiogenesis. Language in the wurm glaciation:Acta colloqui. Frankfurt am Mein.

8. Chomsky, N. (2002). *New Horizons in the Study of Language and Mind*. Cambridge.
- Clahsen, H. (1999). *Lexical entries and rules of language: a multidisciplinary study of German inflexion*. Behavioural and brain sciences, Vol. 22.
9. Jackson, J. H. (1996). *İzbranniye raboti po afazii* (red. Y. N. Vinarskaya i V. A. Kovşikov), SPb. Ivanov, V. V. (1983).
10. Miller, R. (1996). *Axonal conduction times and human cerebral laterality: psychobiological theory*, Harwood. Minasseina, M. M. (1883).
11. Newmeyer, F. J. (1997). "Genetic dysphasia and linguistic theory", *Journal of neurolinguistics*, Vol. 10.
12. Wilks, S. (1872). "On the faculty of language and the duality of mind", *Guy's Hospital reports*, V. 17.
13. Yakobson, R. O. (1985). *İzbranniye raboti*, M.

LINGVISTIK BIRLIKLARNING SHE'RIYATDA QO'LLANILISHI (ERKIN VOHIDOV IJODI MISOLIDA)

APPLICATION OF LINGUISTIC UNITS IN POETRY (ON THE EXAMPLE OF THE WORK OF ERKIN VOHIDOV)

Muzaffarova Zarrina *

Annotatsiya. *Ushbu maqolada Erkin Vohidov ijodiyatining barmoq, aruz vaznida yozilgan ijod namunalariga murojaat qilingan. She'riy asarlarda lingvistik vositalardan foydalanish mahorati ochib berilgan. Til birliklaridan omonimlar, sinonimlar, ko'p ma'nolilik, metafora va metonimiya hodisalari va ularning ma'no ifodalash doirasi qisqacha tadqiq qilingan.*

Kalit so'zi: *Erkin Vohidov, til birliklari, omonim, sinonim, ko'p ma'nolilik, metonimiya, metafora*

Abstract. *This article refers to examples of creativity of Free Vohidov creativity written in finger, aruz weight. In poetic works, the skill of using linguistic means is revealed. The phenomena of homonyms, synonyms, ambiguity, metaphor and metonymy and their range of expression of meaning have been briefly researched from linguistic units.*

Keyword: *Erkin Vohidov, language units, homonym, synonym, , metonymy, metaphor*

Har bir ijodkor asarlar yaratish jarayonida lingvistik birliklarga murojaat qilmasdan ijod mahsulining o'qimishli va umrboqiy bo'lishini ta'minlay olmaydi. Erkin Vohidov ham o'z asarlarining tili jozibasiga alohida e'tibor qaratgan ijodkorlarimizdan biri sanaladi. U she'riyatning aruz, barmoq, sarbast vaznlarida ijod qilganiga guvoh bo'lamiz. Adib mumtoz adabiy ana'nalarni zamonaviy ruhda yaratgan, o'z yaratgan ijod mahsullarini xalqona chiqishi, kishilar ongiga tezroq yetib borishi uchun oddiy sodda va xalqona ruhda yozgan. Erkin Vohidovning aruz vaznida buyuk bobokalonlarimiz Navoiy, Bobur, Fuzuliy ijodiga tayangan holda g'azallar muxammaslar. Aruz va barmoq vaznida ko'plab ijod namunalarini uchratamiz. Quyida berilgan she'rda ham adib bu vaznlardagi ijodi haqida "Aruz va barmoq" she'rida shunday fikrlar bildirib o'tgan:

Aruziy barmoqni to'pori deydi,
Sen pastsan men sendan yuqorideydi.
Barmoq uni ko'hna, xarobasan der,
Parvozlarda asrida arobasan der.
Men ham o'tmishu kelajak aro
O'rta yo'lda qolgan bechoradurman.

---

* O'qituvchi. Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat O'zbek tili va adabiyoti universiteti "Masofaviy ta'lim" kafedrası

MUNDARIJA

<i>Sirojiddinov Sh.</i>	O‘zbek tili – milliy tafakkur va qadriyat ko‘zgusi	4
I. O‘ZBEK TILSHUNOSLIGI VA TILSHUNOSLIKNING NAZARIY MASALALARI		
<i>Ashirboyev S.</i>	O‘zbek milliy transkripsiyasi masalasi	7
<i>Sobirov A. Djurabayeva Z.</i>	Davlat tili muammolari va ularning yechimlari haqida	10
<i>Husanov N.</i>	“O‘zbek tilining sohada qo‘llanishi”dagi muammolar	15
<i>Xolmanova Z.</i>	O‘zbek tilining keng imkoniyatlarini yoritish omillari	18
<i>Turdibekov M.</i>	Toponimlarining tashqi va ichki semantik belgilarga munosabati (shimoliy tojikiston toponimlari misolida)	24
<i>Xudoyberganova D.</i>	Zamonaviy o‘zbek tilshunosligiga doir ayrim terminlar xususida	28
<i>Qurbonova M.</i>	Bolalar nutqida konnotatsiyaning leksik-semantik usulda hosil bo‘lishi	31
<i>Xakimova M.</i>	Abstraksiya bilish shakli sifatida	35
<i>Жартыбаев А. Ахметова Н. Абылбаева Б</i>	ҰЛТТЫҚ ТОПОНИМИЯ ТЕРМИНДЕРІНІҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ	38
<i>Turdiboyev T.</i>	O‘zbek tilida konversiya hodisasining ayrim xususiyatlariga doir	42
<i>Saidxonov M.</i>	Kommunikativ - diskursiv tahlil	46
<i>Azimova I.</i>	O‘zbek tilidagi broka afaziyasida gap shakllari	50
<i>Abdurahmonova M.</i>	Omonimlar turlari va shakllanishiga doir tasniflar	56
<i>Абдрахманов Р. Исмайлова Р.</i>	Тіліміздегі плеонастикалық тізбек қолданысы	60
<i>Pardayeva I.</i>	Zargarlik terminlarining ichki manbalar asosida hosil bo‘lishi	64
<i>Ermatov I.</i>	Xo‘jand tilshunoslik maktabi	70
<i>Uralov A.</i>	Nomutanosiblikning ko‘p vazifalilikda yuzaga chiqishi	75
<i>Kurbonov Z.</i>	Freym tushunchasining gipotaktik qurilma shakllanishidagi o‘rni	81
<i>Ro‘zimboyev S.</i>	Dostonlar tilida somatik kodlarning ifodalanishi	84
<i>Almamatova Sh.</i>	Mustaqil bo‘lmagan so‘zlarning frazemalar tarkibida qo‘llanilishi	86
<i>G‘aniyev N.</i>	Qiziltepa tumani hudud nomlarining tavsifi tahlili	89
<i>O‘rinova O.</i>	O‘zbek tilshunosligida giponimiya hodisasi (chorvachilik terminlari misoli)	95
<i>Abdullayev J</i>	So‘z lisoniy birlikmi, nutqiy birlikmi?	98
<i>Ziyotova S</i>	“Mehrobdan chayon” asaridagi sinonimlar xususida	105
<i>Shamsiyeva M.</i>	Tilga semantik-kognitiv yondashuvning asosiy jihatlari	111
<i>Toshxujayeva Sh.</i>	Iboralar – muhim lingvopoetik vosita	115
<i>Elova D. Allanazarova S.</i>	O‘zbek tili matnlarida hissiy bo‘yoqdorlikni aniqlash omillari	118
<i>Ergasheva D.</i>	Qahramonlar nutqida intensiya (nutqiy niyat) ning fonatsion noverbal vositalar orqali ifodalanishi	122
<i>Rahimboeva H.</i>	Introduction to the guidelines for the syntactic annotation of uzbek treebanks	127

<i>Mahkamova D.</i>	Terminologik modernizatsiyada shakliy omilning voqelanishi	131
<i>Mamadjanova M.</i>	Miqdor maydonining o'zbek tilshunosligida o'rganilishi	134
<i>Davronova Z.</i>	Taxalluslarining o'ziga xos talqini va tahlili	138
<i>Ismailova H.</i>	Semantic and structural peculiarities of euphemisms	142
<i>Toshpo'latova N.</i>	O'zbek tilining frazeologik lug'atidagi emotsional-eksprissiv munosabat ifoda etuvchi frazemalar tahlili	145
<i>Qurbonova G.</i>	Metaforik ifodalarda astronimlar	150
<i>Xasanova M.</i>	Bilingvizmning shaxsning intellektual rivojlanishiga ta'sirini baholash	155
<i>Sattarova N.</i>	Asaka tumani godonimlari tarkibida etnonimlarning o'rni	161
<i>Jamoliddinova I.</i>	O'zbek tilida "qat'iyat" konseptini ifodalovchi turg'un konstruksiyalar	165
<i>Alimardanov E.</i>	Jozef budensning "xiva tatarchasi" maqolasi xususida	168
<i>Norqulov F.</i>	O'zbek tili funksional uslub tasniflari va ularning xususiyatlari	172
<i>Xudoyberdiyeva G.</i>	Terminlar va umumleksik birliklarda polifunksionallik hodisasining o'rganilishi tahlili	176
<i>Quraqova Sh.</i>	Piktogrammalarning qo'llanilish doirasi (yo'nalish, belgilash va yo'l belgilari misolida)	178
<i>Qodirov U.</i>	Atoqli shevashunos olim	182
<i>Ro'ziyev E.</i>	Siyosiy diskursning lingvistik maqomi	186
<i>Turdialiyev A.</i>	Denov qipchoq shevalarining ba'zi xususiyatlari	191
<i>Kenjayev Z.</i>	O'zbek tili oronimlarining hosil bo'lishi	196
<i>Журабоева М.</i>	Роль узбекского языка в мире: анализ и перспективы	200
<i>Tashmatova N.</i>	"Gulshan ul-asror" asari leksikasida yasama so'zlar tahlili	203
<i>Yodgorov J.</i>	Badiiy matnda undov	207
<i>Qahharova S.</i>	Harakat usulini ifodalovchi fe'llarda troponim-gipernim munosabati	210
<i>Mirzayeva G.</i>	Neyrolingvistik tadqiqotlar xususida	213
<i>Muzaffarova Z.</i>	Lingvistik birliklarning she'riyatda qo'llanilishi. (Erkin Vohidov ijodi misolida)	215
<i>Imomov E.</i>	Issues of stabilization of basic lexical structure of profession	219
<i>Bekmurodov T.</i>	Jadidlar davrida matbuot va nashiryot terminlari	221
<i>Musurmonqulov A.</i>	Graduonimik darajalanish sistemaviy munosabatlarning bir ko'rinishi sifatida	224
<i>Malikova I.</i>	Til birliklarining paradigmatic munosabati	227
<i>Qudratova S.</i>	sotsiolingvistik tadqiqotlarning shakllanishi	230
<i>Mamirova X.</i>	Perseptiv lug'at va o'zbek bolalari ongida perseptiv lug'at shakllanishining psixolingvistik omillari	234
<i>Yokubbayeva U.</i>	"Yangi o'zbekiston taraqqiyot strategiyasi" asarida qo'llangan frazeologik birliklarning funksional-semantik tahlili xususida	237
<i>Allaberganova N.</i>	O'zbek tilidagi reklama matnlarida takrorlarning lingvokognitiv xususiyati	243
<i>Xojiyev Y.</i>	O'zbek tilida milliy xarakterning kichraytirish-erkalash affikslari orqali ifodalanishi	245
<i>Isaqova M.</i>	Lotin tilidan o'zlashgan xalqaro huquqiy terminlar	248
<i>Murotov H.</i>	Radio reklama matnlarida kommunikativ strategiya va taktikaning namoyon bo'lishi	251
<i>Abdujalilov M.</i>	O'xshatishlarning o'zbek va rus tilshunosligida o'rganilishi	256

<i>Ro'ziyev I.</i>	Tildagi tobelik, uning tadqiqi va turlari	260
<i>Iminjanov B.</i>	Nom ko'chishi hodisasi futbol jamoalarining laqablari talqinida	264
<i>Olimova D.</i>	Said Ahmad hajviy asarlarida ishlatilgan mustaqil so'zlarning morfologik tarkibi	268
<i>Lafasova M.</i>	Metonimiya asosida hosil bo'lgan faoliyat-jarayon otlari	271
<i>Oripova M.</i>	O'zbek tilida "me'yordan ortiqlik" semantikasi va uning o'rganilishi	275
<i>Abdurahmanova S.</i>	O'zbek shevalari korpusida lakunar birliklarning ifodalanishi	279
<i>Najmiddinova N.</i>	Tuhmat tushunchasining yuridik va lingvistik ta'rifi. tuhmat holatlarini lingvistik ekspertiza qilish masalalari	282
<i>Axmedova A.</i>	Evfemizmlar va ularning leksik-semantik tasnifi (Qoraqalpoq tili misolida)	285

II. AMALIY TILSHUNOSLIK VA LINGVODIDAKTIKA MUAMMOLARI

<i>Madjidova R.</i>	O'zbek tilini o'qitishda o'qish va yozish ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirish	288
<i>Hasanova D.</i>	Shaxs sotsial belgilarini ifodalashda lisoniy va nolisoniy vositalar hamkorligi	294
<i>Umurzoqova M.</i>	Personaj lisoniy shaxsi	297
<i>Алимсаидова С.</i>	Лингвострановедческий аспект в преподавании русского языка	300
<i>Xolmuradova J.</i>	Xorazm dostonlari tilidagi leksik birliklarning sotsial aspekti	304
<i>Ergashova M.</i>	Til sathlarida lokal ifodalanishlar	308
<i>Siddiqova Sh.</i>	O'ziniki bo'lmagan ko'chirma gaplar - badiiy matnni shakllantiruvchi poetik sintaksis vosita sifatida	312
<i>Umarova N.</i>	O'zbek tili darslarini tashkil qilishda o'quv topshiriqlarining o'rni	318
<i>Naraliyeva Sh.</i> <i>G'aniyev S.</i> <i>Hamroyeva H.</i>	Ona tili mashg'ulotlarini kommunikativ yondashuv asosida tashkil etish usullari	322
<i>Alavutdinova N.</i>	O'quvchining ijodiy fikrlash ko'nikmasini shakllantirishda yozma nutqning o'rni	327
<i>Zaripov R.</i>	Maktab ta'limida monolingvizm va plyuralingvizm	331
<i>Ahmedova H.</i>	Xalq og'zaki ijodida nutq odobi masalalari	334
<i>Madaminova M.</i>	Matnning lingvopragmatik tadqiqi	338
<i>Ashirov O.</i>	Presuppozitsiyaga ishora qiluvchi leksik-semantik birliklar	340
<i>Gafarova Sh.</i>	Обучение восприятию и выразительному чтению русскоязычных студентов высших учебных заведений на уроках узбекского языка.	343
<i>Sobirova D.</i>	Bolalar she'riyatida qo'llangan o'xshatishlar lingvopoetikasi	347
<i>Axmadjonov N.</i>	Poetonimlarning badiiy asarlarda qo'llanishi	352
<i>Adzheminova E.</i> <i>Ergasheva Sh.</i>	Research methods in uzbek language linguodidactics	357
<i>Bozorova S.</i>	Bosh maqola tilining ba'zi xususiyatlari	361
<i>Xolmatova Sh.</i>	O'zbek tilini o'qitishda yozuv malakalarini rivojlantirish	367

<i>Akbarova D.</i>	Effective efficiency in the development of an interactive learning model	371
<i>Muxtarova Sh.</i>	O‘zlashma so‘zlarning talaffuzi va imlosini o‘rgatish jarayoniga integrativ yondashuv	374
<i>Hamraqulova G.</i>	Iqbol mirzo she‘riyatida alliteratsiya	378
<i>Nasirov M.</i>	She‘riy matnning assotsiativ maydon tahlili	382
<i>O‘rinova Z.</i>	Muhammad yusuf she‘riyatida onomastik metaforaning qo‘llanishi	386
<i>Yusupova A.</i>	Kognitiv metaforaning dunyo tilshunosligida o‘rganilishi	389
<i>Uzakova H.</i>	O‘zbekiston Respublikasining me‘yoriy-huquqiy hujjatlar matnida “sadoqat” konsepti ifodasi	393
<i>Yodgorov J.</i>	Badiiy matnda undov	398
<i>Maxkamova G.</i>	Ko‘chma ma‘noli so‘zlar orqali o‘quvchilarning o‘quv-ta‘limiy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	402
<i>Arolova N.</i>	O‘quvchilar yozma nutqini o‘stirishning psixolingvistik asoslari	409
<i>Ehsanulla Q.</i>	Afg‘onistonda o‘zbek tilining ta‘lim sohasidagi o‘rni	416
<i>Yaqubova Y.</i>	Nutqiy ta‘sir ko‘rsatish akti va uning tadqiqi	421
<i>Ho-Lim Song</i>	O‘zbek tili tadqiqotlarida xalqaro fonetik alifbo (XFA) ning qo‘llanishi	424
<i>Xaydarova X.</i>	Taqlidlarga berilgan illyustrativ misollar talqini (o‘zbek tilining izohli lug‘atlari asosida)	429
<i>Ergasheva L.</i>	O‘zbek tilni xorijiy til sifatida o‘qitishda gapirish ko‘nikmasining ahamiyati	435
<i>Цагараева О.</i>	Фразеологические единицы дискурсивного потенциала формирующий развитие интеллект человека	440
<i>Рахимова Ф.</i>	Развитие лингвистической компетенции с использованием занимательной лингвистики на уроках русского языка	443
<i>Azizova F.</i>	Zulfiya she‘riyatida sintaktik parallelism	448
<i>Mirmosirova D.</i>	Bolalar nutqida leksik assotsiatsiyani yuzaga keltiruvchi lisoniy omillar	451
<i>Мамадалиева С.</i>	Социокультурные аспекты обучения русскому языку студентов – филологов	454
<i>Rajabov E.</i>	Communicative competence	457

III. MADANIYATLARARO MULOQOT VA O‘ZBEK TILI TARAQQIYOTI

<i>Yandashova T.</i>	O‘zbek va jahon tilshunosligida go‘zallik konseptining nazariy-eksperimental tadqiqi masalalari	459
<i>Толупова Д.</i>	Язык, возникающий как средство коммуникации человека, является частью маркированной и семиотической системой	465
<i>Juraqobilova H</i>	O‘zbek va fransuz tillarida metafora tasnifi	470
<i>Ибрагимова С.</i>	Процесс метафоризации в узбекской и русской антропонимии	473

<i>Mo‘minova M.</i>	<i>Suv</i> konseptining antroposentrik tadqiqi	475
<i>Yusupova D.</i>	Chet tili darslarida urf-odatlarni qo‘llashning nazariy asoslari	482
<i>Саримсакова Н.</i>	Проблемы формирования орфоэпической компетенции курсантов при обучении русскому языку.	486
<i>Abdimurodov D.</i>	Main conceptual analysis of English and Uzbek proverbs and sayings	490
<i>Musurmankulova Sh.</i>	O‘zbek va turk tillaridagi soma komponentli frazemalar	492
<i>Eshbo‘tayeva Sh.</i>	Analysis of linguistic and social characteristics of uzbek music terms	499
<i>Xo‘jamova M.</i>	Sonlar vositasida lingvokulturologik konseptning akslanishi	502
<i>Qurbonova R.</i>	Yozma nutqdagi ramziy belgilarning tahlili	507

IV. O‘ZBEK TILINING XORIJDA O‘QITILISHI VA O‘ZARO HAMKORLIK MASALALARI

<i>Axunov M.</i> <i>Sayfutdinova M.</i>	O‘zbek tilining xorijda o‘qitilishi va o‘qitish tarixi	512
<i>Tursunov F.</i>	O‘zbekistondagi tojiklarning til xususiyatlari, zullisonaynlik-ikki tillik (o‘zbek va tojik tillari mushtarakligi) an‘anasi	514
<i>Ismoilova G.</i> <i>Muhammedova M.</i>	The oretical approach to the development of students’ ecological culture	519
<i>Shukurov A.</i>	Matnda fors-tojikcha o‘zlashmalarining qo‘llanilishi	522
<i>Muxammadaliyeva Sh.</i>	Ramzlarda milliy madaniyatning aks etishi	525
<i>Yunusov N.</i>	Zamonaviy ingliz tilida nisbiy substantiv sifatlarining stilistik xususiyatlari	530
<i>Akbaraliyeva X.</i>	Ikki tildagi somatik maqollarning etnopedagogik ahamiyati va semantikasi	534
<i>Qosimova N.</i>	Xalqaro tabiiy va sun‘iy tillar	538
<i>Bultakova D.</i>	O‘zbek va ingliz muloqot etiketida paralingvistika vositalarining o‘rni va ayrim xususiyatlari	541
<i>Xomidova M.</i> <i>Gofurova D.</i>	Nutqiy akt va unda madaniyatning ifodalanishi	545
<i>Ahmadova A.</i>	O‘zbek va nemis tilining etnik tarixi hamda taraqqiyot bosqichlari	549

V. TIL TARIXI VA TURKIY TILLAR TADQIQOTLAR

<i>Dadaboyev H.</i>	Mahmud Koshg‘ariyning “Devonu lug‘otit turk” asarida qayd etilgan oyoq va qo‘l kiyimi nomlari xususida	552
<i>Nusratullo Jumaxo‘ja</i> <i>Yashar Qosimbeyli</i>	Alisher Navoyi – o‘zbek adabiy tilining asoschisi	555
<i>Abdushukurov B.</i>	“Qisasi Rabg‘uziy” asaridagi maishiy leksika	559
<i>Сембиев К.</i>	Түркі тілдердің классификациясына байланыстыштел зерттеушілерінің бірер еңбегі жайында	564
<i>Tog‘ayev T.</i>	Boku turkologiya qurultoyi va unda O‘zbekiston vakillarining ishtiroki	570
Гулиева С.	Терминологические процессы на современном этапе азербайджанского языка	575
<i>Ubaydullayev A.</i>	Ahmad Yassaviy “Devoni hikmat” asarining lingvistik tadqiqi	579
<i>Mustafayev F.</i>	Kino dili va so‘z birlashmalari	585

<i>Muhammadiyeva D.</i>	Tarjima matnlarda frazemalarning proyeksiyasi	589
<i>Xolmuradova M.</i>	“Qutadg‘u bilig” badiyatida o‘xshatishlarning o‘rni	593
<i>Bobojonov G‘.</i>	Gapga oid ba‘zi xususiyatlarni o‘rganishda tarixiy yoshdashuv masalasi	595
<i>Imamova X.</i>	Murojaat shakllarining tarixiy maktublarda qo‘llanishi xususida	599
<i>Muhammedova N.</i> <i>Abdurahmonova M.</i>	O‘zbek tili taraqqiyotining tarixi va dialektologiyasi	603
<i>Rixsiyeva K.</i>	Lingvistik birliklarning semantik to‘r asosidagi tahlili	606
<i>O‘razova I.</i>	Oltin O‘rdada qo‘llangan adabiy til	610
<i>Israilova S.</i>	Qadimgi turkiylar nomlanishiga oid etimologik qarashlar	612
<i>Khabibullayev M.</i>	Tarihsel ve Çağdaş Türk Lehçelerindeki Bazı Sözcüklerin Fonetik Açısından İncelenmesi	616
<i>Xolmurodova M.</i> <i>Qadamboyeva D</i>	Xorazmiyning “Muhabbatnoma” asari leksikasi	631
<i>Madjidova S.</i>	Zahiriddin Muhammad Boburning tilni qadrlash ibrati	633
<i>Baxodirova Sh.</i>	Abdulla Qodiriyning dialektologiyaga oid qarashlari	637
<i>Dustmurodov M.</i>	Qadimgi turkcha bitiglardagi ba‘zi harbiy istilohlar xususida	640
<i>Abduraimov Sh.</i> <i>Odilova M.</i>	Türk va o‘zbek tilshunosligida kelishik kategoriyasining qiyosiy o‘rganilishi	644
<i>Xo‘janiyazova Sh.</i>	Alisher Navoiyning manoqib asarlarida qo‘llanilgan o‘z va o‘zlashgan qatlamga oid sinonim so‘zlar taqdiqiqi	648
<i>Nabiyeva P.</i>	“Boburnoma”dagi fe‘l-atvor leksemalari tavsifi	652
<i>Rasulova G.</i>	“Boburnoma”dagi fitonimlarning shakl va ma‘no munosabatiga ko‘ra turlari	656
<i>Abbasov S.</i>	Directions of voice substitutions without meaning in different languages	662
<i>Odilova D.</i>	“Qutadg‘u bilig” asarida uy va yovvoyi hayvonlar asosidagi o‘xshatishlar tahlili	666
<i>Tuxtasinova M.</i>	“Сравнительный словарь турецко-татарских наречий” lug‘atida chig‘atoycha zoonimlarning aks etishi	670
<i>Ubaydullayeva U.</i>	“Layli va majnun” dostoni terminlarining morfologik-sintaktik xususiyatlari	673
<i>Ibrohimova N.</i>	O‘zbek adabiy tilining manbalari, tarixi va normalari	677
<i>Adzheminova E.</i> <i>Abdurahimova G.</i>	The history of uzbek linguistics	681
<i>Qambarov M.</i>	XX asr 30-yillar nasriy asarlaridagi xilma-xil tushunchalarni ifodalovchi tarixiy so‘zlar	685
<i>Amirqulov S.</i>	O‘zbek tili etimologiyasiga oid lug‘atlar va ularning ahamiyati	688
<i>Erdem A.</i>	Zengin ve Fakir Kavramları Bağlamında Türk Atasözleri	690
<i>Mutalov D.</i>	O‘zbek va turk tillarida nutq fe‘llarining qiyosiy tadqiqi	693
<i>Rahmatova F.</i>	“Ko‘z” leksemasining o‘zbek va turk tillaridagi ma‘nolar qiyosi	697
<i>Hasamuddin Hamdard</i>	Afg‘onistondagi o‘zbek tili va adabiyotiga qisqacha nazar	704
<i>Azizova N.</i>	Devonu lug‘otit turkda tibbiyot mikromaydoni	706
<i>Abduazizova M.</i>	Xalq maishiy hayoti umumlashma obrazi tarzida shakllangan somatik frazemalar (o‘zbek va ingliz tillari misolida)	710
<i>Aralova L.</i>	“Devonu lug‘atit turk” va o‘zbek xalq shevalari leksikasi	717

“O‘ZBEK TILI TARAQQIYOTI VA XALQARO HAMKORLIK MASALALARI”

mavzusidagi Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari

2023-yil 19-oktabr

Maqolalarning mazmun mohiyati va haqqoniyligi uchun mualliflar mas'uldir.

Adadi 50 nusxa. Hajmi 45,5 b/t. Bichimi 60x84 ¹/₈
«Times New Roman» garniturasida. ofset usulida bosildi.
OOO “BOOKMANY PRINT” bosmaxonasida chop etildi.
Toshkent shahri, Uchtepa tumani, 22 mavze, 17-b.